

Miljöförbundet Jordens Vänner

Friends of the Earth Sweden

**Till
Energiministern
och riksdagspartierna**

Förslag till ny uppläggning av energiförhandlingarna

Miljöförbundet Jordens Vänner har deltagit synnerligen aktivt i den svenska energidebatten i 25 år. I det låsta läge som verkar gälla inför slutomgången av partiledaröverläggningarna om energipolitiken vill vi föreslå alla inblandade partier en lösning som vi tror skulle kunna samla många av de intressen som nu delvis onödigtvis verkar ställas mot varandra.

Miljöförbundet Jordens Vänner föreslår att man diskuterar runt följande principer:

1. *Kärnkraften först ut vid elöverskott.*
Så fort elkapaciteten är stor nog på veckobasis ska ett kärnaggregat tas ur drift. I elkapaciteten inräknas långsiktiga importkontrakt, men sådana ska *inte* få slutas om utländsk kärnkraft.
2. *Kärnreaktorer som inte behövs som reserv ställs av för gott.*
De reaktorer som man inte behövt driva under det senaste året (med viss modifikation för extrema våtar) laddas ur vid sommaröversynen.
3. *Fortsatt billig el till "elförädlare"*
De fåtal fabriker som har elenergi som dominerande produktionskostnad (t ex över 10%) ska få fortsatt billiga elleveranser garanterade av staten, på villkor att de gör planer för eleffektivisering och minskade utsläpp – och följer dem.
4. *Garanti för ny vindkraft och biobränsleeldad kraftvärme.*
Kraftverksägare ska få långsiktiga prisgarantier för avsättning till stomelnätet av kraft de inte själva säljer.
5. *Ingen utbyggnad av fossilgasnätet ("naturgas").*
Ett tydligt avståndstagande behövs till en fossilgasledning tvärs över landet och till Norge och/eller Finland, eftersom en sådan skulle bygga fast landet i en stor och långvarig fossilgasanvändning. Däremot bör kapaciteten hos den nuvarande gasledningen utnyttjas väl.
6. *Kraftfullt program för elhushållning och konvertering.*
Statliga pengar till forskning, utveckling, demonstration och rådgivning. Förmånliga långlån för konvertering av direkt elvärme och för eleffektivisering. Miljömärkning av energisnåla produkter och system. Kampanjsamarbete för "eljakt" genom effektivisering, konvertering till bränslen och rent snålände – med fackliga arbetsgrupper, hyresgästföreningar, kommunala organ och företagsledningar.

Med den första punkten vill vi låsa upp motsättningen kring hur mycket av kärnkraften som kan undvaras idag. Vi uppfattar dagens offentliga debatt om detta som vilseförd; frågan är inte om det är en, två eller noll reaktorer som kan avvaras. Snarare är det fem eller sex – och därefter troligen en om året om elhushållningsprogram och elvärmekonvertering fungerar. Men vi ser inte det meningsfulla i att gräla om detta; det kan få visa sig i praktiken – om blott verk stängs i rätt ordning.

Den andra punkten handlar om samma sak lite mer långsiktigt. Verk som inte ”behövs” ska stängas för gott och laddas ur och inte provköras för att hållas i form. Vi menar att Energikommissionens utgångspunkt om en ”spontan” efterfrågan på 160-170 TWh framåt 2020 inte har med verkligheten att göra. Elanvändningen har legat konstant kring 140 TWh sedan 1989, genom att ekonomisk tillväxt och ”spontana” tekniska förbättringar har förbättrat varandra. Om hushållning och konvertering går framåt, så kommer elanvändningen att minska. Inte heller om detta är det meningsfullt att gräla. Man kan låta verkligheten avgöra saken. Om vi får rätt, kommer verk som är överflödiga ett år att vara än mera överflödiga nästa år.

Den tredje punkten är till för att lugna människor som känner sig hotade i särskilt utsatta kommuner. Det är inte många TWh som behövs för att hålla dessa kommuners traditionella näringsliv igång. Vi har genom ett europeiskt projekt om det hållbara samhället och rättvis fördelning i världen kommit fram till att Sverige är extremt välförsett med vattenkraft och biomassa, ca tio gånger mer per invånare än världen som helhet någonsin kan hoppas kunna utnyttja! Det betyder att det även på mycket lång sikt finns utrymme för att härbärgera mer av energikrävande tillverkning i Sverige än i de flesta länder – och exportera dessa produkter – så länge den fyller hårda miljökrav.

Den fjärde punkten handlar om att snabbt skapa tilltro till den nya elproduktionstekniken – den som belackarna låtsas inte finns. Den låga investeringstakten i vindkraft och biobränsleeldade verk beror förstås på att de som kan bygga dem, bl a kommunala energibolag, inte kan lita på om de stora aktörerna kommer att prångla ut subventionerad energi som förstör marknaden – idag svensk kärnkraft, imorgon kanske fransk kärnkraft eller gas från en ny fossilgasledning. Man kan påminna sig att den danska vindkraften startades av små aktörer efter att de fått lagstöd för avsättning av överskott till nätet.

Den femte punkten skyddar förutsättningarna för att hålla de hittills ställda koldioxidmålen. Dagens fossilgasledning kan inte leverera mer än 30 TWh värmeenergi (det idag utnyttjade är 8-9 TWh). En avveckling där kärnkraftverk stängs före fossileldade verk höjer förstås koldioxidproduktionen från elsektorn för en tid, men inte värre än att Sverige ändå har *förhållandeviss* lätt att leva upp till de internationellt diskuterade målen, genom bättre energihushållning och konvertering till biobränslen i andra sammanhang.

Den sjätte punkten är självklar, vi tror alla är överens om den. Vi har bara formulerat den så att det framgår att arbetet delvis kan drivas i form av ett kampanjsamarbete där bl a vi skulle delta. Den kraft som frigörs när människor som medborgare och som yrkesutövare vet att vad de gör för att spara och ersätta el faktiskt bidrar till att stänga kärnkraft har inte nämnts i debatten. Kärnkraftsavvecklingen har framställts som en svår uppoffring för samhället, vars oerhörda bördor det gäller att fördela, med vår uppläggning till överenskommelse handlar den snarare om en befrielse som alla kan bidra till. I själva verket ser vi det som utmaning att få försöka bevisa att allt kan gå på några få år! Strax därefter skulle elimporten försvinna och därefter det fåtal kol- och oljekraftverk ställas av som man inte lyckats bygga om för biobränslen eller fossilgas. Därefter skulle ett rejält elöverskott finnas, till glädje för grannländer som Finland, Ryssland, Litauen och Tyskland när de kämpar med att få ihop elbalansen utan kärnkraftverk.

Kärnkraft är och förblir det dummaste sättet att koka vatten på

Genom Energikommissionen och debatten runt den klarlades att kärnkraften idag långt ifrån bär sina dolda kostnader – alltså de risker och skador som kvarstår trots högt utvecklad säkerhetsteknik. Det är ett annat sätt att säga att kärnkraften har olösta problem och större risker än andra kända energislag. Det framgick faktiskt att om branschen skulle tvingas bära de dolda kostnaderna fullt ut, värderade enligt de i Sverige gängse sätten att handskas med risker och skador ekonomiskt, skulle inget av verken kunna köras. Dessvärre framgick det också att om de alla stoppas samtidigt får man akut elbrist och chockvågor i samhället som bleve svåra för samtidens människor att bära. Om de inte stoppas ger de egentligen samhällsekonomiska förluster som man inte vill redovisa öppet, eftersom verken trots dem har fått köras.

Vårt förslag löser inte det moraliska problemet – varje års drift av ett kärnkraftverk är fortfarande ett brott mot mänskligheten – men det anvisar ett sätt att bli av med skamfläcken ganska snabbt, utan kaos och i sämja inom landet med alla utom dem som älskar kärnkraft för att det är fascinerande teknik nära tingens innersta väsen.

Det enda vårt förslag inte löser är hur principen ”kärnkraften först ut vid elöverskott” skulle utformas tekniskt-juridiskt. Där tror vi faktiskt att partierna och departementet besitter en större kompetens. Men det handlar rimligen om att lägga ut lagom mycket av det ansvar kraftverksägarna egentligen borde ta, så att de själva tar kraftverk ur drift i rätt ordning. Då skulle man också slippa all vidare diskussion om den för normalt folk ytterst stötande tanken att kraftföretag skulle få ersättning för att *inte* köra kraftverk som de vetat är oönskade åtminstone sedan 1980.

Göteborg den 3 december 1996
Miljöförbundet Jordens Vänner

Anna Mattsson
Ordförande

Elisabet Ahlin

Om ni vill diskutera dessa frågor ytterligare med oss ber vi Er kontakta vårt
göteborgskansli
telefon 031-12 18 08, 12 80 42, fax 12 18 17
adress Box 7048, 402 34 Göteborg

Sändlista

Energiminister Anders Sundström
Centerpartiet
Folkpartiet Liberalerna
Kristdemokraterna
Miljöpartiet De Gröna
Moderata Samlingspartiet
Vänsterpartiet